

V vsakem primeru upoštevajte informacije, navodila in priporočila, objavljena na spletni strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) (<https://www.nijz.si/sl/koronavirus-2019-ncov>) in priporočila odgovornih v posamezni regiji oziroma akcijske načrte javnih zavodov, v okviru katerih so organizirani centri za duševno zdravje.

I. ORGANIZIRANJE IN DELOVANJE ZDRAVSTVENE NEGE V CENTRIH ZA DUŠEVNO ZDRAVJE

Ob pojavu epidemije se pričakujejo veliki pritiski na izvajalce CENTROV ZA DUŠEVNO ZDRAVJE v smislu povečanega obsega dela zaradi predčasnih odpustov hospitaliziranih pacientov; zamrznitve specialističnih psihiatričnih pregledov; zamrznitve javnega prometa in s tem utečenih aktivnosti; več duševnih stisk zaradi situacije epidemije; kadrovske prerazporeditve zaradi nujnih potreb znotraj zdravstvenih zavodov; osip kadra zaradi obolevnosti. Zaradi vsega naštetega je potrebno CDZ racionalno organizirati **v skladu s kadrovskimi, materialnimi in organizacijskimi viri.**

Delo se organizira na način, da je varnost medicinske sestre zagotovljena.

CDZ izvaja delo v zmanjšani kadrovski zasedbi. Večina kontaktov s pacienti zato poteka po telefonu in po mailih. V **AMB delu CDZ** se delo omeji na nujne obiske pacientov v ustanovi. O tem se obvesti vse paciente in svojce, s katerimi ostajamo povezani preko telefonov in spleta. **Klici svojcev ali pacientov se evidentirajo v dokumentaciji pacienta.** V **SPO delu CDZ** so pri delu v času epidemije virusa lahko medicinske sestre izpostavljene infekcijam in imajo v okoljih kamor vstopajo manj možnosti za zaščito, kot v zdravstvenih ustanovah. Zato se v času epidemije delo SPO omeji le na nujne obiske in se o tem obvesti paciente in svojce, s katerimi ostajajo koordinatorji primera povezani preko telefonov in spleta.

V primerih, ko je potrebno oditi na obisk, se medicinska sestra dosledno varuje s predpisano zaščitno opremo (vodoodporni zaščitni plašč s stisnjenimi rokavi, pokrivalo za lase, zaščitna maska FFP2, očala/masko z vizirjem, vizir, nitrilne rokavice).

Potrebo po zaščiti je treba razložiti družinam, pacientom in sodelavcem v zdravstvenih in socialnih službah.

Medicinske sestre v CDZ izvajajo aktivnosti za vključene paciente v CDZ.

Po potrebi in glede na spreminjanje epidemiološke situacije tesno sodelujejo s področnimi patronažnimi službami v regiji.

Pri organizaciji dela se je v vseh delovnih okoljih treba prilagajati epidemiološkim posebnostim lokalnega okolja in navodilom odgovornih.

DEJAVNOST CDZ

- Izvajajo se obiski v AMB delu CDZ in v SPO CDZ katerih opustitev bi lahko imela hude negativne posledice za zdravje pacienta ali bi celo ogrozila njegovo življenje.

Sem sodijo: priprava medikamentozne terapije na terenu, dostava zdravil domov (v primeru, da pacient nima drugih virov pomoči); aplikacije depo terapije v AMB delu in v SPO delu CDZ. Depo terapije naj se, če je le mogoče, daje v ustanovi, v kontroliranem okolju in glede na predhodno oceno stanja in triažo po telefonu.

Pogostost izvajanja nujnih obravnav in obiskov se prilagaja stopnji samostojnosti pacienta in virom pomoči, ki mu jih lahko nudi družina; dogovoru s timom CDZ in lečečim psihiatrom in strokovni presoji medicinske sestre v CDZ.

Scenariji aplikacije depo terapije s strani CDZ

Osnovno strokovno stališče je, da se depo terapija aplicira v kontroliranem okolju, to je v zdravstveni ustanovi (psihiatrična bolnišnica ali zdravstveni dom), saj je takšno okolje najbolj varen način za medicinsko sestro in pacienta. Kadar to ni mogoče, se depo terapije aplicira v nekontroliranem okolju, to je na bolnikovem domu.

Pacientu apliciramo depo v domačem okolju le v izjemnih razmerah (če ne more priti v ZD) in v skladu s spodaj navedenim standardom.

SCENARIJ 1: Depo terapija se aplicira v psihiatrični bolnišnici (v kolikor je tudi prej pacient prihajal na depo terapijo v psihiatrično bolnišnico in ima tam psihiatra);

SCENARIJ 2: V zdravstvenem domu v občini, kjer pacient živi (**psihiatrična ambulanta ali ambulanta izbranega zdravnika, ali center za duševno zdravje, če deluje v regiji**). Izbrani psihiater se predhodno po telefonu dogovori z ustanovo oz. službo in izda **pisno napotilo o aplikaciji depo terapije**.

SCENARIJ 3: Patronažne službe področnega zdravstvenega doma, v kolikor scenarij 1 in scenarij 2 nista mogoča;

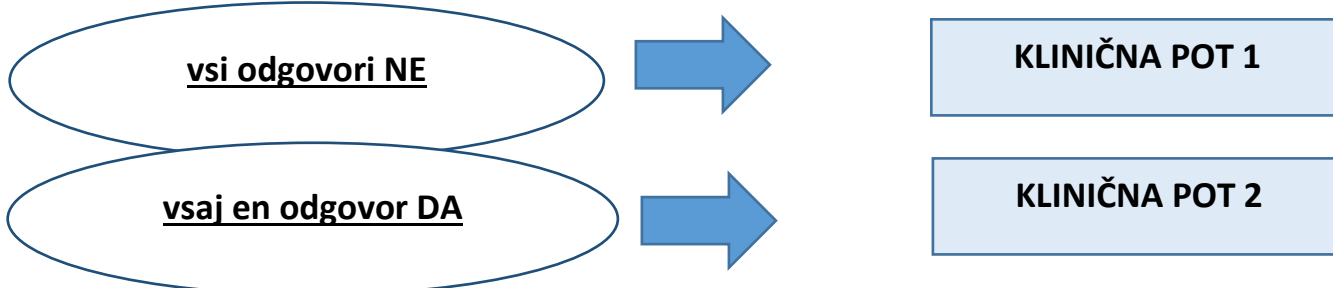
II. IZVAJANJE OBISKOV NA DOMU

PREVERJANJE EPIDEMIOLOŠKE SITUACIJE

Pred obiskom pacienta na domu medicinska sestra CDZ obvezno po telefonu preveri zdravstveno situacijo v zvezi s COVID-19 pri pacientu in družinskih članih s spodnjimi vprašanji, ki so sestavni del Obrazca 1. Obrazec 1 se izpolni pred vsakim obiskom na domu (tudi če gre za obisk pri pacientu, pri katerem je bila že zdravstvena ocena glede Covid 19 opravljena). Obrazec najprej izpolni medicinska sestra, glede na telefonski intervju. Ob prihodu na dom medicinska sestra ponovno preveri stanje. Potem obrazec podpiše oseba ali osebe, pri katerih se obisk opravlja. Izpolnjen in podpisan obrazec je sestavni del dokumentacije osebe vključene v CDZ. Vprašanja na Obrazcu 1 so:

1. Ali imate oz. ste imeli v zadnjih 14 dneh povišano telesno temperaturo ($\geq 37,3^{\circ}$ C)?
2. Ali imate oz. ste imeli v zadnjih 14 dneh katerikoli znak ali simptom akutne/novonastale okužbe dihal (kašelj ali težko dihanje ali občutek pomanjkanja zraka)?
3. Ali ste pred začetkom akutne okužbe dihal potovali ali bivali na območjih lokalne skupnosti ali držav s povečanim tveganjem za okužbo z novim koronavirusom SARS-CoV-2?
4. Ali ste bili znotraj 14 dni pred začetkom bolezni v tesnem stiku z bolnikom, pri katerem je bila potrjena okužba z novim koronavirusom SARS-CoV-2?

V skladu z odgovori se medicinska sestra v CDZ ravna po naslednjem algoritmu- VSI ODGOVORI NE (klinična pot 1, VSAJ EN ODGOVOR DA (klinična pot 2):

KLINIČNA POT 1:

PACIENTI IN DRUŽINSKI ČLANI BREZ TVEGANJA IN ZNAKOV ZA OKUŽBO - vključeni pacient v CDZ pride v ustanovo ali ga obiščemo na domu

Obravnavo pacienta poteka kot običajno in v skladu z obstoječimi standardi in strokovnimi normativi. Dosledno se upoštevajo standardni higienski ukrepi, ki jih izvajamo pri vsakem pacientu ne glede na obolenje:

- higiena rok (umivanje rok, razkuževanje rok, uporaba rokavic, tehnika nedotikanja in nega rok);
- uporaba osnovne osebne varovalne opreme in delovnih oblačil (razkuževanje rok, rokavice, maska in vizir);
- čiščenje in razkuževanje uporabljenih pripomočkov (patronažna torba, aparati za merjenje krvnega tlaka, avtomobili ...);
- čiščenje in razkuževanje površin in opreme v družinskem okolju, na katerih bo medicinska sestra CDZ izvedla poseg/negovalno aktivnost (za zaščito lahko uporabi tudi podlogo/kompreso za enkratno uporabo);
- pravilno ravnanje z odpadki in transport infektivnih odpadkov;

ODGOVORNOST PACIENTOV IN DRUŽINSKIH ČLANOV ZA OBVEŠČANJE O SPREMEMBAH

Medicinska sestra CDZ ob vsakem obisku pacienta in družinske člane, ki so brez tveganj in znakov okužb (KLINIČNA POT 1), **opozori, da so v primeru spremenjene zdravstvene situacije v družini dolžni** (prehod na KLINIČNA POT 2) obvestiti medicinsko sestro CDZ.

KLINIČNA POT 2

PACIENT ALI DRUŽINSKI ČLAN IMA SUM NA OKUŽBO, POTRJENO OKUŽBO ALI JE BIL V TESNEM STIKU Z OSEBO S POTRJENO OKUŽBO

Pred vstopom v stanovanje/hišo si mora medicinska sestra **nadeti osebno varovalno opremo (OVO):**

- pred vstopom v stanovanje/hišo mora medicinska sestra CDZ na varno mesto (avto, polica/stol pred stanovanjem/hišo) odložiti osebno obleko (plašč, jopič ...);
- ob vstopu v hišo si namesti zaščito za čevlje;
- nato si razkuži roke;
- namesti vodoodporen zaščitni plašč s stisnjenimi rokavi in kapuco/vodoodporni zaščitni plašč s stisnjenimi rokavi;
- namesti pokrivalo za lase;
- namesti zaščitno masko: maska FFP2
- namesti očala/masko z vizirjem, vizir;
- razkuži roke;
- natakne nitrilne rokavice.

Kirurško masko si namesti tudi pacient in njegov družinski član, če je njegova prisotnost nujno potrebna pri izvajanju aktivnosti zdravstvene nege. Sicer družinske člane že ob vstopu v domače okolje prosimo, da se umaknejo na razdaljo vsaj 1,5 m.

Pred izstopom iz stanovanja/hiše si medicinska sestra CDZ v skladu z navodili **odstrani OVO:**

- odstrani zaščito za čevlje,
- odstrani rokavice,
- razkuži roke,
- odstrani zaščitni plašč (stran od sebe, zavije navznoter),
- odstrani očala/vizir,
- razkuži roke,
- odstrani masko skupaj s pokrivalom za lase,
- razkuži roke.

OVO po uporabi odvrže v posebno vrečo, ki jo zaveže in z njo ravna v skladu z »*Uredbo o ravnanju z odpadki, ki nastajajo pri izvajanju zdravstvene dejavnosti.*«

V primeru, da medicinska sestra v istem stanovanju/hiši izvaja negovalne aktivnosti pri dveh ali več pacientih **s sumom na okužbo ali okuženim s COVID-19**, ni potrebna menjava kompletne varovalne opreme, zamenjati je treba samo zaščitne rokavice.

Več o OVO najdete na tej spletni povezavi:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/tehnici_dokument_osebna_varovalna_oprema_splet.pdf
<https://www.nijz.si/sl/koronavirus-zdravstveni-delavci#ocena-kolicinskih-potreb-po-osebni-varovalni-opremi-za-obravnavo-sumov-in-potrjenih-primerov-okuzbe-z-novim-koronavirusom>

Prikaz pravilne uporabe osebne varovalne opreme za zdravstvene delavce najdete na:

<https://www.nijz.si/sl/koronavirus-zdravstveni-delavci#prikaz-pravilne-uporabe-osebne-varovalne-opreme-za-zdravstvene-delavce>

Priporočila za zdravstvene delavce po izpostavitvi COVID-19 najdete na:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/ukrepanje_zdravstvenih_delavcev_ob_izpostavitvi_covid_19_12_3_2020.pdf

III. NAVODILA IN PRIPOROČILA ZA PACIENTE IN NJIHOVE DRUŽINSKE ČLANE

Pri izvajanju vseh obiskov in obravnav posebno pozornost usmerimo **zdravstveni vzgoji in poučevanju pacientov, družinskih članov in neformalnih oskrbovalcev v smislu preprečevanja okužb.**

PRIPOROČILA ZA PREPREČEVANJE OKUŽBE Z VIRUSOM COVID-19 V DOMAČEM OKOLJU

Pri preprečevanju okužbe z virusom COVID-19 je tako kot pri drugih nalezljivih boleznih, ki povzročajo okužbe dihal, priporočljivo upoštevati naslednje vsakodnevne preventivne ukrepe:

- Izogibamo se **tesnim stikom z ljudmi, ki kažejo znake nalezljive bolezni.**
- Ne dotikamo se **oči, nosu in ust.**
- V primeru, da zbolimo, **ostanemo doma.**
- Upoštevamo **pravila higiene kašlja** (preden zakašljate/kihnete, si pokrijte usta in nos s papirnatim robčkom ali zakašljajte/kihnite v zgornji del rokava, papirnat robček po vsaki uporabi odvržemo v koš in si umijemo ali razkužimo roke).
- **Redno si umivamo roke** z milom in vodo (vsaj 40 do 60 sekund).
- **Izogibamo se zaprtih prostorov**, v katerih se zadržuje veliko število ljudi.
- Poskrbimo za **redno zračenje zaprtih prostorov.**

NAVODILA ZA PACIENTA IN/ALI DRUŽINSKEGA ČLANA S POTRJENO OKUŽBO S COVID-19 V DOMAČEM OKOLJU

Pacient in njegovi družinski člani naj z namenom preprečevanja širjenja virusa upoštevajo naslednja navodila:

- Dokler ne okrevate, ostanite doma v samoizolaciji.
- Ves čas samoizolacije se izogibajte stikom z drugimi ljudmi in ne sprejemajte obiskov.
- Večino časa preživite v drugi sobi kot ostali družinski člani, če je to le mogoče. Omejite stike z družinskimi člani (vzdržujte razdaljo najmanj 1,5 metra med sabo in ostalimi družinskimi člani).
- Redno prezračujte prostore, v katerih se zadržujete. Prezračite prostor za pet do deset minut večkrat na dan.
- Upoštevajte pravilno higieno kašlja (preden zakašljate/kihnete, si pokrijte usta in nos s papirnatim robčkom ali zakašljajte/kihnite v zgornji del rokava). Papirnat robček po vsaki uporabi odvrzite v koš in si umijte roke
- Skrbno si umivajte roke z milom in vodo, po potrebi jih tudi razkužujte.
- Uporabljajte svoj jedilni/higienski pribor, perilo in brisače.
- Površine, vidno onesnažene z izločki iz dihal, očistite; prav tako redno čistite ostale površine. Uporabite čistila, ki jih imate doma.
- Uporabljene robčke in druge odpadke, onesnažene z izločki, vložimo v dvojno vrečo za smeti, pustimo v stanovanju/hiši 72 ur in nato odvržemo v mešane komunalne odpadke.
- Svoje perilo operite z običajnim pralnim praškom na vsaj 60 °C. V primeru poslabšanja stanja (poslabšanje kašlja z gnojnim izpljunkom, težko dihanje, pojav apatičnosti in zmedenosti ipd.) se po telefonu posvetujte z osebnim zdravnikom o nadaljnjih ukrepih.
- V stiski in za morebitna vprašanja kontaktirajte PO TELEFONU ALI ELEKTRONSKI POŠTI medicinsko sestro CDZ; Več informacij o novem koronavirusu na spletni strani Nacionalnega inštituta za javno zdravje: <https://www.nijz.si/sl/pojav-novega-koronavirusa-2019-ncov>

Dokument pripravili: Jacinta DOBERŠEK MLAKAR, Brane BREGAR, Darko LONČNAR, prof. dr. Vesna ŠVAB, Monika AŽMAN, Draga ŠTROMAJER